

Anotace rozsudku ze dne 23. října 2012 ve věci č. 43606/04 – Yotova proti Bulharsku

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v důsledku neúčinnosti vyšetřování pokusu o vraždu stěžovatelky došlo k porušení čl. 2 Úmluvy (právo na život) a čl. 14 Úmluvy (zákaz diskriminace) v kombinaci s čl. 2. Soud přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 12 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka je bulharskou občankou náležející k romskému etniku. Mezi romskými občany z vesnice Aglen, kde stěžovatelka žila, a skupinou mladistvých bulharských občanů ze sousední vesnice Peshterna docházelo ke konfliktům a konfrontacím. V červenci 1999 byla stěžovatelka postřelena pachatelem, který na ni z auta vypálil několik ran před jejím domem v Aglenu. Postřelení způsobilo stěžovateli vážná zranění paže, ramene a hrudníku. Vyšetřování vedené z důvodu pokusu o vraždu nevedlo k dopadení pachatele a navzdory námitkám stěžovatelky bylo opakovaně odloženo. Dle názoru stěžovatelky bulharské orgány vedly vyšetřování nedostatečným a neúčelným způsobem, čímž došlo k porušení (procesního aspektu) čl. 2 Úmluvy a zároveň opomněly posoudit, zdali se nejednalo o trestný čin spáchaný z důvodů rasové či etnické nesnášenlivosti (porušení čl. 14 Úmluvy).

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K porušení čl. 2 Úmluvy

Článek 2 Úmluvy vyžaduje, aby stát zajistil právo na život trestní legislativou, která bude odrazovat od páčání činů ohrožujících toto právo na základě prevence, potlačování a sankcionování těchto činů. Uvedené zahrnuje i povinnost vést účinné a efektivní vyšetřování, pokud existují důvody domnívat se, že osoba utrpěla za podezřelých okolností potenciálně smrtelná zranění. Čl. 2 tedy zahrnuje nejen případy, kdy dojde k úmrtí osoby na základě násilného jednání, ale i pokud je dotčená osoba objektem jednání, které ohrožuje její život, přestože nakonec přežije. Následné vyšetřování musí být rychlé, efektivní a účinné a musí umožňovat stanovení příčiny zranění a identifikovat a potrestat viníky. Uvedené zahrnuje i požadavek rychlosti vyšetřování, nezávislosti osob zodpovědných za vyšetřování a zapojení poškozených do vyšetřování v míře umožňující jim ochranu jejich legitimních zájmů (např. *Slimani proti Francii*, č. 57671/00, rozsudek ze dne 27. července 2004).

V této souvislosti je nutné uvést, že přestože vyšetřovací orgány v projednávaném případě identifikovaly okruh podezřelých a stěžovatelka byla mezi očitými svědky jedinou osobou, která viděla útočnickovu tvář, namísto provedení rekognice byl případ odložen. K provedení rekognice došlo až o dva roky později, přestože okruh podezřelých se od počátku vyšetřování nezměnil a uvedené zpoždění proto nebylo odůvodněné. Ačkoli stěžovatelka při rekognici identifikovala jednoho z podezřelých jako dotčeného pachatele, případ byl znovu odložen, protože dle názoru státního zastupitelství další shromážděné důkazy nepotvrdily tvrzení stěžovatelky. Podobné lze uvést ve vztahu k vozu pachatele, kdy první identifikace vozidla za účasti stěžovatelky byla provedena v říjnu 2002 (více než 3 roky od předmětné události). Podle Soudu navíc vyšetřující orgány nevyvinuly žádné úsilí směrem k nalezení a identifikování zbraně, s níž byl trestný čin spáchán, a zejména neprovedly expertizu nábojnic nalezených na místě činu, přestože se během vyšetřování ukázalo, že několik podezřelých mělo přístup ke zbraním patřícím jejich rodičům.

Argument vlády, že stěžovatelka nevyčerpala všechny opravné prostředky, protože nenapadla poslední, v pořadí již čtvrté, odložení případu, Soud odmítl. Stěžovatelka napadla

přerušení vyšetřování ve všech třech předchozích případech, následně se ukázalo zjevným, že vyšetřování uvázlo na mrtvém bodě. Za této situace nelze stěžovatelce vytýkat, že nenapadla poslední opatření směřující k odložení případu.

Soud proto dospěl k závěru, že vyšetřování v daném případě nebylo dostatečně účinné podle čl. 2 Úmluvy – příslušné vyšetřující orgány nedostály své povinnosti učinit veškeré přiměřené kroky k zajištění důkazů a nevedly vyšetřování s nutnou pečlivostí a rychlostí. Soud proto konstatoval porušení procesní stránky čl. 2 Úmluvy.

b) K porušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy

Soud připomněl, že při vyšetřování násilných činů, kde existuje podezření z rasového podtextu, mají státní orgány povinnost přijmout veškerá nutná opatření ke zjištění, zda v daném případě existoval rasový motiv, a určit, zda rasová nenávist či předsudky založené na etnickém původu hrály roly v předmětných událostech. Uvedené platí, i pokud je v praxi velice obtížné rasistický motiv prokázat. Nejedná se nicméně o povinnost dosáhnout určitého výsledku, ale o požadavek užití prostředků a opatření přiměřených okolnostem (srov. *Angelova a Iliev proti Bulharsku*, č. 55523/00, rozsudek ze dne 26. října 2007 a *Natchova a ostatní proti Bulharsku*, č. 43577/98 a 43579/98, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2005).

V daném případě předcházela vyšetřované události série konfliktů mezi skupinkami mladistvých bulharských občanů a Romů, které se odehrávaly mimo jiné i v části vesnice, kde žila stěžovatelka. Policie o těchto incidentech věděla. Stěžovatelka nadto dopisem ze dne 4. dubna 2000 upozornila státního zástupce, že dle jejího názoru se jednalo o trestný čin motivovaný rasovou nenávistí vůči Romům. S ohledem na výše uvedené dospěl Soud k závěru, že vzhledem k těmto dostatečně objektivním a konkrétním skutečnostem, které mohly vzbudit podezření z rasově motivovaného pokusu o vraždu, vyšetřovací orgány měly tento aspekt náležitě vyšetřit. Uvedený případ je přitom nutno odlišit od případů *Koky proti Slovensku* (č. 13624/03, rozsudek ze dne 12. června 2012), kde rasové motivy násilného jednání vycházely výhradně ze svědectví oběti, a *Mižigárová proti Slovensku* (č. 74832/01, rozsudek ze dne 14. prosince 2010), kde příslušné orgány nedisponovaly žádnou konkrétní informací, která by ukazovala na případný rasový motiv.

V projednávaném případě měly orgány činné v trestním řízení kupř. vyslechnout podezřelé ohledně jejich obecného přístupu k romskému etniku, zjistit, zda se někdo z nich v minulosti neúčastnil násilných činů proti Romům či zda nesympatizuje s extremistickými nebo rasistickými ideologiemi. Měly též prověřit, zda existuje nějaké pojítko mezi incidenty, ke kterým došlo krátce před vyšetřovanou událostí, a pokusem o vraždu stěžovatelky. Skutečnost, že po dobu 13 let orgány činné v trestním řízení v tomto směru nepodnikly žádný krok, Soud označil za neakceptovatelnou. Došlo proto k porušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy.